

ХУНИЛА ХАРАГШАН ХААНА ХОНОДОГ БЭ?

Шулуун дээгүүр хатардаг шуумар түргэн горхон юм. Уханиинь бурьялжа, бусалжа, хада уулаһаа ходорон буугаад, дорошье ороходоо номгордоггүй. Хаанашьеб холо, ой модоной саана, Байгал далай эгсэ эрьенүүдээ нэшэнэ. Далайн гол горходынь олон ха юм даа. Тэдэнэйнгээ уһые элдин дэлюун һаба соогоо тэгшэ тарааха хэрэгтэй. Харин үлөөшыень океан-далайда хайрлаха. Теэд яжа энэ хэрэгээ бүтээнэ гээшэб? Горхоной аша туһаар бэд даа. Харин тэрэ голынь ехэнэ ехэ, гүнзэгыһөө гүнзэгы байха, юундэб гэхэдэ, гансааран ха юм.

Ой тайгаар аяншалхадаа, горхоёо золгожо бахарханаб. Тунгалаг гээшэнь! Оёорынь шэлэй саана мэтэ мэлмэрэн харагдана. Иимэ арюун сэбэр, тунгалаг горхонууд үсөөржэл байна даа. Гамнанагүй, хайхарнагүй гээшэлди даа. Бээдээ хэрэггүй бог шоройгоо, бузар шалбааг уһаяа хуу тишэнь, багтааха шэнгээхэ аабза гэнэндэл, хаянабди. Олон гол горход хатаа. Сэбэр уһа бүлэдэг худалнуудын хоротой богто бүтэшоо.

Тиймэнээл тунгалаг нюдэтэйхэн горхохоёо нааршаанаб. Эрьээрнь зайжа, сэдхэлээ ханааха дуран хүрэнэ. Гэнтэ тэрэмни хайшаашьеб үгы болошондол үзэгдэбэ. Зүрхэмни хүйтэ даашана. Иишэ-тийшээ хараашалнаб: үгыл даа горхомни. Яшоо гээшэб? Газар доро орошоо гү? Үдхэн бургааһа гаталан, халзан байсада гарабаб. Ухайш даа, амидыл даа горхомни! Харин теэд хоёр хабсагайн хоорондох хабшал соо дороһоо доро орошонхой. Эндэ уһаниинь ямаршьеб хабтагай альганһаа мэтэ ходороод, оёоргүй гүн руу унажа байһан мэтэ. Хабсагайн хаяада арайшье гэжэ дүтэлбэб. Урдамни хоёр тад ондоо горход бии болоһондол. Нэгэниинь үргэн торгон хадаг мэтээр хабсагайда холжорон ошоно, харин нүгөөдэнь һабадаа дошхороод, хөөһэ бушхан жэгэндээрнэ.

Гэнтэ уһанай бурьял сооһоо ямаршьеб амиды юумэн

бултагад гэшэнэ. Харахадамни, борбилоотой адлихан шубуухай байба: борохон үдэ далитай, шүрэдэл адли нюдэтэй. Зүгөөр шобхо ута хушуутай. Бэээрээшье борбилооһоо булюу янзатай. Үгы, тээд борбилоо тамаржа, шунгажа шададаггүй бэшэ наал? Хуурай газартал үл хоол залгадаг бэлэйл. Энэшни ямар уг узуурай амитан бэ? Энэ шубуухайн хөөрсэгэнөөе үнихэн хаража зогсоноб. Үгы даа, энэшни миин наадана бэшэ, харин уһанай хорхой шумуул олзолно ха юм. Ээ, жаалда, хара хунила шубуухайгаа таниягүйдөө ехэл эшэдэһэм хүрэбэ. Тэрээнһээ бэшэ юун загаһан шэнги уһан дээгүүр шуумайн, даляараа хэлихэ юм?!

Гэнтэ хүлээгдээгүй юумэн болошобо. Эрьелдэһээр, урбалдаһаар байгараа, хара хунила гансата уһые хаха зүһөөд орошобо. Һалаа гэжэ һанабаб. Иимэ түргэн урасхалтай тэнсэхэгүй, шулуу нэшэжэ үхэхэ ха даа. Хүлээн зогсоноб. Хара хуниламни үгы аад лэ үгы. Хайратайшье гэзшэнь. Хоолой соом юуншьеб үрбэгэнэхэдэл болобо. Ойро зуура энээхэн ажалша амитанда дадаа, дурлаа ёһотойб. Нюдэнэйнгөө хордотор бусалжа байһан хайра гамгүй уһа руу харанаб. Уһанай һолжороод бууһан шулуун табсан доро хүнды хоһон газар харамсаараа, һанаамни амархадал болобо. Юуншье болоһыень мэдэнэгүйб, харин хубсаһаа тайлаад, урасхалда бухашабаб. Шанга түргэн урасхал толгой мурьемни хуха-нуга дараһандал, хүл дээрээ арай тогтобоб. Энэ хабтагай урасхал уһа харайжа гараад, шулуун хаяада бүхөөр няалдабаб. Харахадамни, хара хуниламни гантиг шулуун уурхай соохоноо үдэ далияа хушуугаараа сэбэрлэн, гоёжо һууба. Иихэдээ энэмни эндэ байрлаа ха юм даа. Найдамтайл гэр байна даа. Шуууюр уһан үбэлдөө хүрэдэггүй, тиимэһээ хоол залгаха газарынь хододоо хажуухандань байха. Үбэлнайшье саһа бордоһотой, хүйтэн һэмнай. Теэд хара хунила үбэлһөө айхагүй. Шэрүүн абаритай байгаалие мэхэлжэ шадаһан аргатайл амитан юм даа.

Р. Шоймарданов орцуулба